

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลาดการเงิน (Financial Market) สามารถจำแนกออกได้ตามระยะเวลาการให้กู้ยืมเงินทุนได้เป็นตลาดเงิน (Money Market) และตลาดทุน (Capital Market) โดยตลาดเงินเป็นการให้กู้ยืมระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี ซึ่งมีธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในตลาดเงิน ทั้งในด้านการระดมเงินออมและการให้สินเชื่อ ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับการระดมเงินออมและการให้สินเชื่อของทั้งระบบ ดังแสดงในตารางที่ 1.1 และ 1.2 สำหรับตลาดทุนนั้นเป็นการให้กู้ยืมเงินระยะยาว โดยเป็นการระดมทุนไม่ผ่านตัวกลางทางการเงิน ทั้งนี้โครงสร้างตลาดการเงินของไทย สถาบันการเงินนับว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นปัญหาของสถาบันการเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนย่อมส่งผลกระทบต่อตลาดการเงินเป็นอย่างมาก อันจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมด้วย

วิกฤตการณ์การเงินของไทยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2540 นับได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทยโดยสถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ Moody's ได้ปรับลดความน่าเชื่อถือในเงินฝาก หุ้นกู้และความแข็งแกร่งทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย 11 แห่งในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2540 และต่อมาทางการได้ปิดกิจการธุรกิจเงินทุน 56 แห่งเป็นการถาวรเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2540 และภายหลังทางการได้ปิดเพิ่มเติมจากเดิมอีกทั้งบริษัทเงินทุนและธนาคารพาณิชย์ สำหรับสถาบันการเงินที่ยังเปิดดำเนินงานต่างก็ประสบปัญหาความเชื่อมั่นในความมั่นคงของกิจการ ประกอบกับปัญหาการเสื่อมคุณภาพสินเชื่อทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องออกมาตรการให้สถาบันการเงินเพิ่มทุน หากสถาบันการเงินใดไม่สามารถเพิ่มทุนได้จะต้องเข้าขอรับความช่วยเหลือ

¹ วิกฤตการณ์ทางการเงิน (financial crisis) ปกติแล้วจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วิกฤตการณ์อัตราแลกเปลี่ยน (currency crisis) และวิกฤตการณ์ธนาคาร (bank crisis) หรือวิกฤตการณ์สถาบันการเงิน ซึ่งในงานศึกษานี้เมื่อกล่าวถึงวิกฤตการณ์ทางการเงินจะหมายถึงวิกฤตการณ์สถาบันการเงินเสมอ

ส่วนจำเป็นต้องขายหุ้นส่วนใหญ่ให้แก่กลุ่มทุนต่างชาติให้ต้องกลายเป็นกิจการของต่างชาติเช่นกัน ดังนั้นหลังวิกฤติเราจึงสามารถจำแนกสถาบันการเงินออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน กล่าวคือ สถาบันการเงินที่รัฐเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ สถาบันการเงินที่กลุ่มทุนต่างชาติเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และสถาบันการเงินที่ยังเป็นของเอกชนไทย

จากวิกฤตการณ์ในครั้งนี้เพื่อค้นหาปัจจัยที่กระทบต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินว่าเหตุใดบางสถาบันการเงินจึงสามารถเพิ่มทุนได้เอง ในขณะที่บางแห่งต้องขอรับความช่วยเหลือจากทางการหรือแม้แต่ถูกสั่งปิดกิจการ และบางแห่งถูกกลุ่มทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนโดยการถือหุ้นใหญ่จึงเป็นที่มาของงานศึกษานี้ โดยจะใช้แบบจำลอง Multinomial Logit ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความมั่นคงของสถาบันการเงินกับลักษณะเฉพาะทางการเงินของกิจการ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจวิกฤตการณ์ของสถาบันการเงินได้ดียิ่งขึ้น และช่วยพยากรณ์ฐานะของกิจการในอนาคต รวมไปถึงสามารถหลีกเลี่ยงวิกฤติในอนาคตได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่กระทบต่อความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จนเป็นสาเหตุให้ถูกสั่งปิดกิจการ หรือต้องกลายเป็นสถาบันของรัฐ หรือเป็นของกลุ่มทุนต่างชาติ

ขอบเขตการวิจัย

งานศึกษานี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นสถาบันการเงินซึ่งประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ทุกแห่งที่เปิดดำเนินงานในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2537-2539 ยกเว้นสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูลและเมื่อพิจารณาถึงบทบาทในระบบการเงินไทยแล้ว สาขานาคารต่างประเทศมิได้มีบทบาทมากเมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนไทย โดยสถาบันการเงินที่ทำการศึกษามีทั้งสิ้น 106 แห่ง แบ่งเป็นสถาบันการเงินที่ถูกปิดกิจการทั้งสิ้น 78 แห่ง และสถาบันการเงินที่ยังสามารถเปิดดำเนินงานต่อไปได้ 28 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยสถาบันการเงิน 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ สถาบันการเงินที่สามารถเพิ่มทุนได้ด้วยตนเอง สถาบันการเงินที่

เงินของรัฐ และสถาบันการเงินที่เป็นของกลุ่มทุนต่างชาติ จำนวน 12, 9 และ 7 แห่ง ตามลำดับ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มคือ สถาบันการเงินที่สามารถเพิ่มทุนได้เอง ได้แก่สถาบันการเงินทั้งที่เป็นของเอกชนไทยและของต่างชาติที่สามารถเพิ่มทุนได้เอง โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากทางการ สถาบันการเงินที่เป็นของรัฐ คือ สถาบันการเงินที่เป็นของรัฐและเอกชนที่ไม่สามารถเพิ่มทุนได้เอง โดยต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐในการเพิ่มทุนส่งผลให้รัฐเข้ามาถือหุ้นเกิน 50% และสถาบันการเงินที่เป็นของกลุ่มทุนต่างชาติ คือ สถาบันการเงินที่เดิมเป็นของเอกชนไทยแต่ไม่สามารถเพิ่มทุนเองได้ จึงต้องเสนอขายหุ้นเพิ่มทุนให้แก่กลุ่มทุนต่างชาติ ส่งผลให้กลุ่มทุนต่างชาติเข้ามาถือหุ้นเกิน 50%

ตัวแปรอธิบายที่ใช้ในงานศึกษานี้จะใช้ข้อมูลทางการเงินของสถาบันการเงินในปี 2537-2539 เพื่อพยากรณ์ความมั่นคงของสถาบันการเงินในปี 2540 ซึ่งข้อมูลทางการเงินทั้ง 3 ปีที่นำมาใช้นั้นจะเป็นแบบ pooled data เพื่อเพิ่มจำนวน observation โดยงานศึกษานี้ตัวแปรอธิบายที่ใช้ในการพยากรณ์เป็นตัวแปรจุลภาคเท่านั้น ไม่นำเอาตัวแปรทางมหภาค เช่น อัตราเงินเฟ้อมาพิจารณา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในภาคการเงินเหมือนกันและพิจารณาในช่วงเวลาเดียวกันปัจจัยทางมหภาคจึงส่งผลกระทบต่ออีกการเหมือนกัน

สำหรับแหล่งข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ งบการเงินรายปีที่เผยแพร่ต่อสาธารณะชน ประกอบด้วยงบดุล งบกำไรขาดทุนของปี 2537-2539 และสัดส่วนผู้ถือหุ้นของปี 2539-2540 รวมทั้งข่าวการวิเคราะห์สถานการณ์การเงินในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งข้อมูลนี้สามารถหาได้จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์, หน่วยงานกำกับดูแลสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, สมาคมบริษัทเงินทุนแห่งประเทศไทย, ห้องสมุดคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบปัจจัยที่กระทบต่อความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถาบันการเงินในระดับจุลภาค หรือช่วยให้สถาบันการเงินสามารถทราบถึงปัจจัยที่กระทบต่อความมั่นคง และสามารถนำไปปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการศึกษา

งานศึกษานี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ บทนำ ซึ่งกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย และลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการศึกษา ส่วนที่สอง คือ วิวัฒนาการและวิกฤตการณ์ของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ในประเทศไทย ซึ่งวิวัฒนาการและวิกฤตการณ์ของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนปี 2540 และ วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2540 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยานศึกษานี้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ในส่วนที่สาม คือ ทฤษฎีแนวคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและนำมาใช้ในงานศึกษานี้ และสรุปผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้องในอดีต ส่วนที่สี่และห้า คือ วิธีการศึกษาและผลการศึกษาลำดับ และส่วนสุดท้าย คือ บทสรุป

ตารางที่ 1.1

สัดส่วนการระดมเงินออมของสถาบันการเงินไทย

สถาบันการเงิน	2538		2539		2540		2541		2542		2543	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
ธนาคารพาณิชย์	3,249,978	70	3,683,100	70	4,308,697	79	4,688,356	78	4,672,127	79	4,912,942	79
ธนาคารออมสิน	182,082	4	208,753	4	246,809	5	334,001	6	377,682	6	422,417	7
ธนาคารอาคารสงเคราะห์	72,299	2	101,793	2	155,915	3	206,895	3	186,942	3	213,840	3
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	85,658	2	118,417	2	123,721	2	148,986	2	158,095	3	196,400	3
บริษัทเงินทุนและ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	914,567	20	1,040,075	20	505,612	9	462,250	8	359,825	6	308,343	5
บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	5,513	0	6,321	0	5,451	0	3,653	0	3,268	0	3,485	0
บริษัทประกันชีวิต	99,084	2	117,445	2	139,655	3	154,099	3	166,336	3	192,020	3
รวม	4,606,181	100	5,275,904	100	5,485,860	100	5,998,240	100	5,924,275	100	6,249,447	100

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 1.2

สัดส่วนเงินให้สินเชื่อของสถาบันการเงินไทย

สถาบันการเงิน	2538		2539		2540		2541		2542		2543	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
ธนาคารพาณิชย์	4,230,519	71	4,825,057	79	6,037,464	74	5,372,260	73	5,119,043	79	4,585,931	77
ธนาคารออมสิน	39,438	1	56,257	7	117,698	2	145,050	2	129,653	2	148,673	2
ธนาคารอาคารสงเคราะห์	142,040	2	198,500	3	278,729	3	296,154	4	283,944	4	278,458	5
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	129,686	2	169,667	2	197,248	2	206,609	3	222,228	3	256,663	4
บริษัทเงินทุนและ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	1,301,393	22	1,488,188	22	1,283,648	16	1,120,161	15	498,070	8	449,856	8
บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม	78,025	1	104,093	1	155,568	2	131,647	2	135,974	2	148,470	2
บริษัทประกันชีวิต	58,311	1	70,189	1	100,739	1	88,522	1	89,664	2	94,463	2
รวม	5,979,412	100	6,911,951	100	8,171,094	100	7,360,403	100	6,478,576	100	5,962,514	100

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย